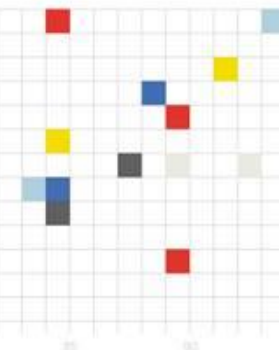

Sporbarhet

Testing og kalibrering

I Norge måles det rett

Vi gir mål mening!

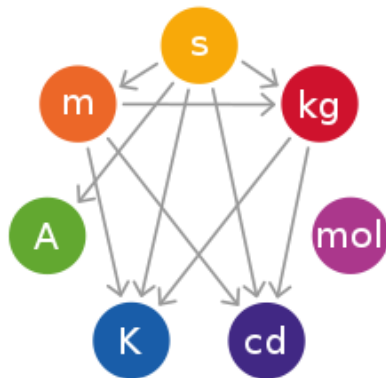
Justervesenet

Hva betyr sporbarhet?

Egenskapen til et måleresultat hvorved resultatet kan knyttes til en referanse gjennom en dokumentert ubrutt kjede av kalibreringer, som hver bidrar til usikkerheten. (ISO/IEC Guide 99/VIM.)

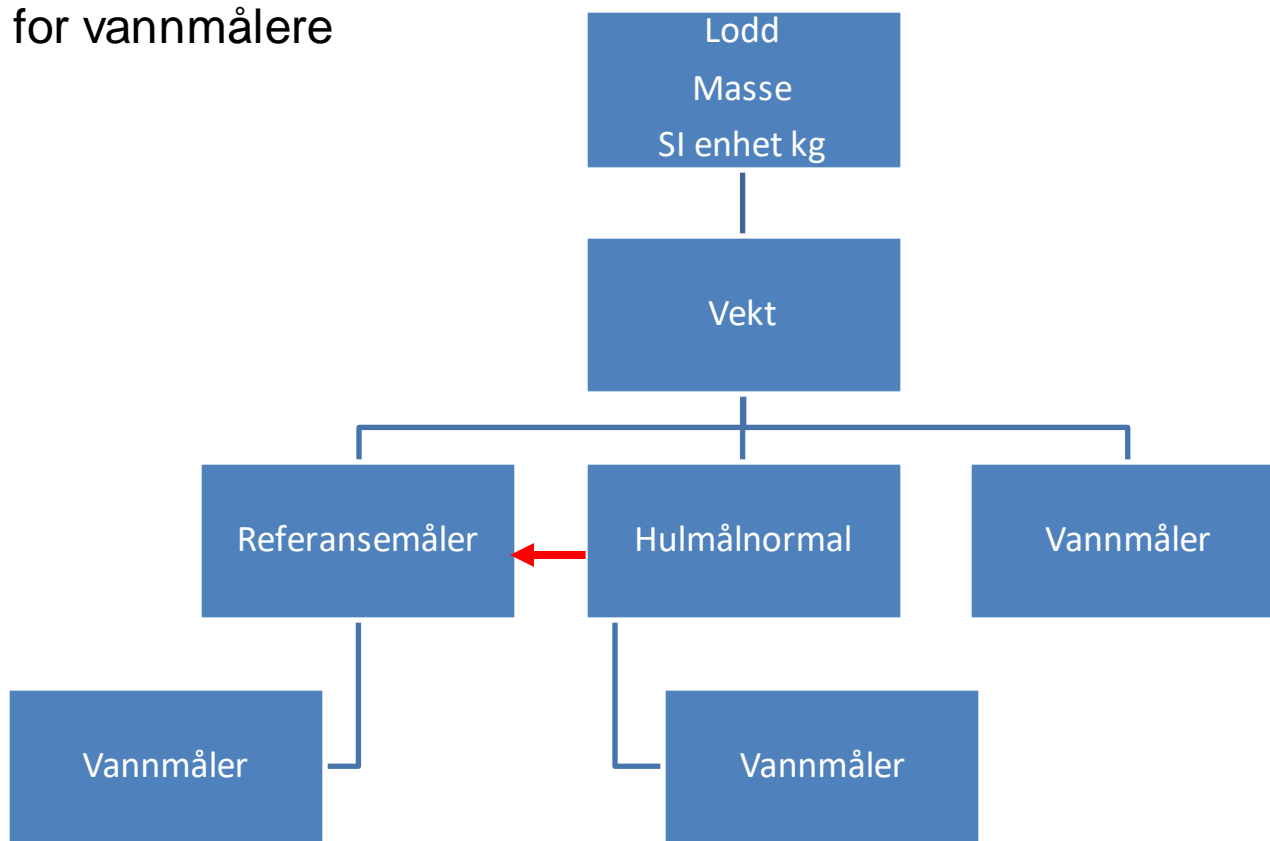
Måleresultater skal være sporbare til det internasjonale systemet for enheter (SI).

Kalibrering er en sammenligning av et instrument mot en direkte realisering av SI-enhet, mot en internasjonal/nasjonal normal, mot et mer nøyaktig instrument eller mot et referansemateriale. Hensikten er å finne forholdet (avviket eller korreksjon) mellom et instrument og referansen.

Sporbarhet

I praksis for vannmålere

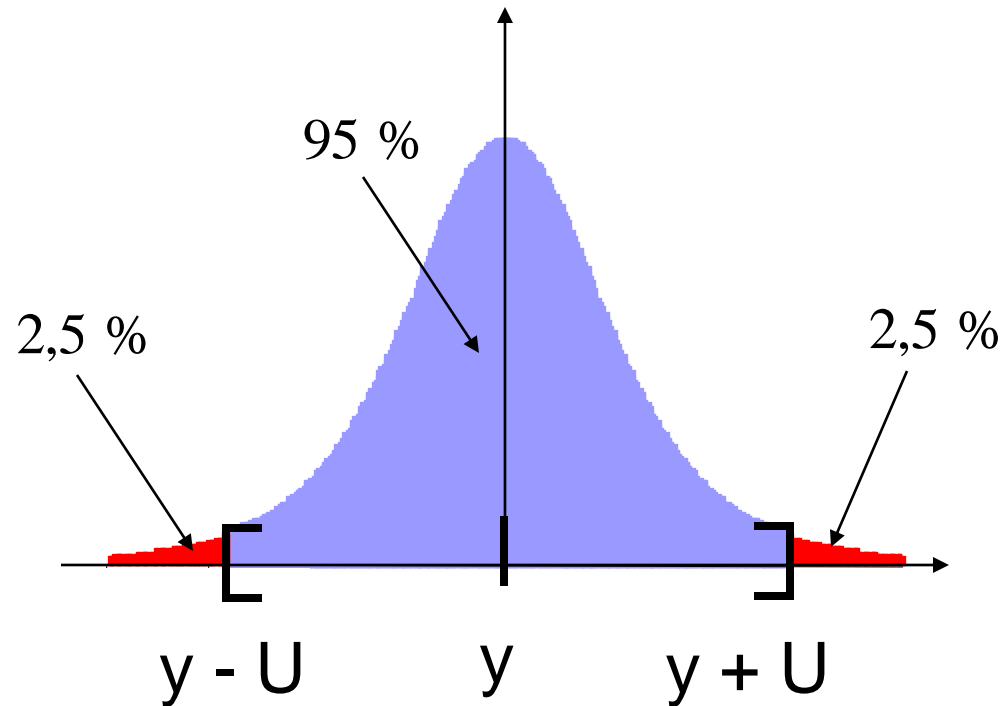

I Norge måles det rett

Justervesenet

Usikkerhet – hva er det?

Et måleresultat gis som et intervall $Y = y \pm U$
Mer presis målemetode = mindre U

Standarder for testing – OIML R49 Water meters for cold potable water and hot water.

- Samsvarsvurdering etter Måleinstrumentdirektivet (MID)
- Støtte under kalibrering.

Del 1: Metrological and technical requirements

Del 2: Test methods

Del 3: Test report format

Organisation Internationale de Métrologie Légale
International Organization of Legal Metrology

Kalibrering og testing - laboratorium

- Kontrollert og optimalisert.
- Feil på selve vannmåleren
- Ikke feil på grunn av installasjon

OBS! Måleren må sendes inn «våt»

Kalibrering og testing – i felt

- Mindre kontroll
- Feil på grunn av installasjon
- Feil på grunn av strømningsforhold

Ikke en tjeneste Justervesenet tilbyr for vannmålere

Vi gir mål mening!

Justervesenet

Sporbarhet – referanser mulig å bruke i felt

Referansemåler

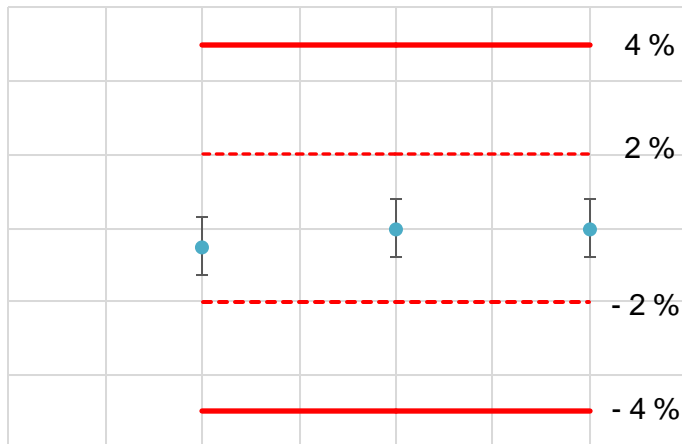
Hulmålnormal

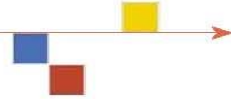
Vi gir mål mening!

Kalibrering– noen definisjoner

- Standard kalibrering
- Tre bestemte rater
- Avvik med usikkerhet
- Toleranse

Kalibreringsbevis – hva gir det egentlig for informasjon?

Rate

Måleresultater:

Tabell 1 viser avvik [%] og usikkerhet [%] ved gitt vannstrøm [m³/h]

Vannstrøm [m ³ /h]	10	6	1
Avvik [%]	1,76	2,07	2,44
Usikkerhet [%]	0,24	0,24	0,13
Dekningsfaktor k	4,53	3,31	2,32

Avvik=feil: Tallet som skal sammenliknes med toleranse

Vannmålerens avvik fra korrekt verdi er beregnet på følgende måte:

$$\text{Avvik} = 100 \cdot (V_{\text{måler}} - V_{\text{referanse}}) / V_{\text{referanse}} \quad [\%]$$

der

- $V_{\text{måler}}$: Utmålt vannmengde avlest på vannmåleren
- $V_{\text{referanse}}$: Beregnet volum

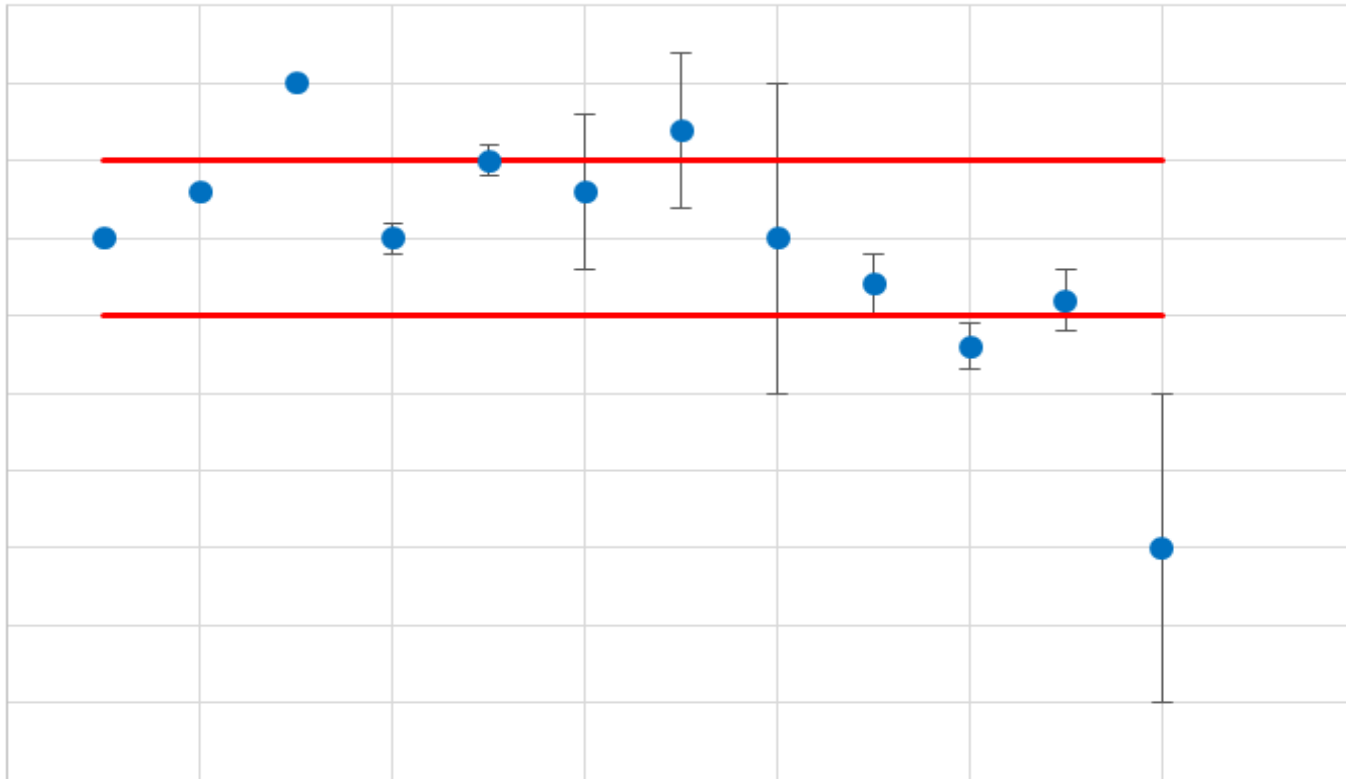
Korrigert verdi for vannstrøm framkommer ved formelen:

$$V_{\text{korrigert}} = V_{\text{måler}} \cdot (1 - \text{Avvik}/100)$$

Usikkerhet: Sier hvor nøyaktig målingen er. Avhenger av to faktorer:

- Vårt referanseutstyr
- Vannmålerens evne til å måle likt hver gang.

Hvor GOD er måleren?

Lang vertikal strek = stor usikkerhet, mest sannsynlig noe mer galt med måleren bare avviket

Vi gir mål mening!

Varmemålere da?

«3 i 1 måler»

Gjennomstrømningsmåler

Temperaturfølere

Kalkulator

Kalibreres hver del for seg

Standard for testing – mest vanlig NS-EN 1434 eller OIML R75

Kontaktinformasjon

Gunn Kristin Svendsen
senioringeniør
Nasjonalt laboratorium
gks@justervesenet.no